

Pakiet do samokształcenia dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Wydział Rozwoju Szkół i Placówek

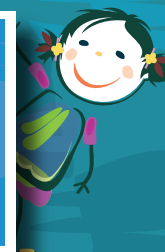
ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY

– PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

METODY PRACY Z UCZNIEM

ROZPOCZYNAJĄCYM NAUKĘ W KLASIE 1

WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI

OCENIANIE W KLASACH 1–3

WPROWADZENIE

Szanowni Państwo,

w ostatnich latach nastąpiło wiele zmian systemowych w edukacji małego dziecka. Ich nadrzędnym celem jest wspieranie rozwoju ucznia młodszeo oraz wyrównywanie szans edukacyjnych.

Naukę w szkole podstawowej rozpoczynają dzieci w wieku siedmiu lat, ale na wniosek rodziców w pierwszej klasie może uczyć się również dziecko, które w danym roku kalendarzowym kończy sześć lat. Szkoły i ich organy prowadzące podjęły wiele działań przygotowujących placówki do przyjęcia ucznia młodszeo. Dostosowano i dodatkowo wyposażono sale lekcyjne i place zabaw, zmieniono organizację pracy szkoły – tak aby dzieci w przyjaznej i bezpiecznej atmosferze mogły rozpocząć swoją przygodę ze szkołą. Jednak najważniejszą osobą i pierwszym przewodnikiem dziecka wprowadzającym go w ten nowy, ważny etap życiowy jest nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej. Pełni on kluczową rolę w łagodzeniu stresu adaptacyjnego wynikającego z przekroczenia tzw. progu szkolnego. To on odpowiada za wdrożenie dzieci w obowiązki szkolne w atmosferze spokoju i bezpieczeństwa. Obok działań dydaktycznych wykonuje czynności wychowawcze i opiekuńcze wobec swoich podopiecznych, podejmuje działania mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości.

Praca z uczniem młodszeo wymaga organizowania procesu dydaktycznego nastawionego na eksperymentowanie, innowacyjność i stosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej posiadają kompetencje zarówno do pracy w szkole, jak i w przedszkolu. Mają zatem możliwość modyfikowania metod i organizacji pracy z uczniem o rok młodszeo, tak by nauka odbywała się poprzez zabawę i była aktywnym zdobywaniem wiedzy. Posiadają kompetencje do organizowania procesu dydaktycznego w sposób ciekawy i wspierający rozwój dziecka, z wykorzystaniem jego naturalnej gotowości do aktywności fizycznej i zainteresowania otaczającym światem.

Nauczyciele klas 1–3 to bardzo aktywna, stale doskonaląca się grupa zawodowa. Mogą oni stanowić dla siebie ważne źródło wiedzy i wzajemnej inspiracji. Tworzenie zespołów samokształceniowych przez nauczycieli daje możliwość dyskusji, wymiany doświadczeń, wspólnego wypracowywania rozwiązań dydaktyczno-wychowawczych oraz budowania dobrego klimatu pracy. Wartością pracy zespołowej jest spotkanie różnych punktów widzenia i perspektyw, wynikających z różnicy doświadczeń, sposobów pracy, posiadanych kompetencji i zdolności.

Polskie prawo oświatowe wskazuje na konieczność funkcjonowania w szkołach zespołów nauczycielskich na wielu poziomach i do realizowania różnorodnych zadań szkoły. Unia Europejska uznała pracę zespołową w oświacie za jeden z bardzo ważnych czynników rozwoju społeczeństw.

Wydział Rozwoju Szkół i Placówek Ośrodka Rozwoju Edukacji opracował dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej materiały stanowiące propozycję działań zespołów samokształceniowych, których celem jest doskonalenie kompetencji nauczycieli w obszarach ważnych z perspektywy pracy z uczniem młodszym na początku nauki w szkole.

Każdy z opracowanych obszarów został podzielony na szczegółowe zagadnienia, odpowiadające tematom spotkań zespołu samokształceniowego. Do poszczególnych spotkań została przygotowana propozycja działań zespołu oraz materiały edukacyjne, m.in. publikacje, scenariusze zajęć, materiały filmowe, przykłady dobrych praktyk. Terminy spotkań, zależnie od ich tematyki, odnoszą się zarówno do roku poprzedzającego rozpoczęcie przez dziecko nauki w szkole, jak i roku, w którym realizuje ono obowiązek szkolny.

Opracowany *Pakiet do samokształcenia dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej* jest skierowany do doświadczonych nauczycieli, którzy dostrzegają potrzebę wzbogacenia i urozmaicenia dotychczasowej pracy z uczniem młodszym, oraz do tych, którzy dopiero rozpoczynają swoją praktykę nauczycielską i potrzebują wsparcia w zorganizowaniu procesu dydaktyczno-wychowawczego w klasach 1–3. W poszczególnych spotkaniach zespołu samokształceniowego przewidziany jest udział również innych osób zaangażowanych w organizację i realizację procesu edukacyjnego, np. dyrektora szkoły, wychowawców świetlicy, specjalistów czy przedstawicieli organu prowadzącego.

Spośród propozycji obszarów tematycznych i poszczególnych spotkań zespół samokształceniowy może wybrać te zagadnienia, które są ważne z punktu widzenia potrzeb danej szkoły, klasy i nauczycieli. Liczba spotkań, czas ich trwania oraz terminy realizacji należą do decyzji członków zespołu – zgodnie z diagnozą potrzeb i specyfiką pracy w konkretnej szkole.

Zapraszamy Państwa do korzystania z przedstawionych materiałów. Mamy nadzieję na jeszcze lepsze przygotowanie szkół i nauczycieli do pracy z dziećmi w klasach 1–3, tak aby szkoła była bezpieczna i atrakcyjna dla ucznia oraz umożliwiła mu osiągnięcie sukcesu na miarę jego możliwości.

Zespół Wydziału Rozwoju Szkół i Placówek

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY

PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Spotkanie 1 Przygotowanie szkoły pod względem organizacyjnym i lokalowym do przyjęcia ucznia młodszego

Spotkanie 2 Cechy rozwojowe uczniów w młodszym wieku szkolnym

Spotkanie 3 Pierwsze kroki w szkole

Spotkanie 4 Rozwiązywanie trudnych sytuacji dotyczących adaptacji pierwszoklasisty w szkole

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 1 Przygotowanie szkoły pod względem organizacyjnym i lokalowym do przyjęcia ucznia młodszego Cel: Analiza zasobów i potrzeb lokalowych szkoły	- Dyskusja na temat warunków lokalowych i wyposażenia szkoły w związku z rozpoczęciem przez dzieci nauki w klasie 1 (sale, pomoce dydaktyczne, szatnia, świetlica, stołówka, toalety, plac zabaw itp.): - omówienie zasobów i ograniczeń warunków lokalowych szkoły w odniesieniu do potrzeb rozwojowych uczniów młodszych, określenie potrzeb w powyższym zakresie. - Przygotowanie wniosków do działań mających na celu poprawę bazy szkolnej. - Zaplanowanie harmonogramu działań z wykorzystaniem opracowanych wniosków.	<u>O sposobach zmniejszania stresu adaptacyjnego u dzieci</u> Ewa Zielińska <u>Sześciolatek w szkole wyzwaniem dla dyrektora</u> , TRENDY nr 1/2012 Anna Florek	luty	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki w szkole podstawowej Udział dyrektora i przedstawiciela jednostki samorządu terytorialnego (JST)

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 2 Cechy rozwojowe uczniów w młodszej grupie wiekowej Cel: Doskonalenie kompetencji nauczycieli dotyczących dostosowania sposobu pracy do cech rozwojowych uczniów młodszych	- Dokonanie przeglądu literatury przez nauczycieli, specjalistów i ekspertów oraz analiza porównawcza cech rozwojowych dziecka sześciu- i siedmioletniego: - wykład eksperta (np. psycholog rozwojowy, kliniczny) lub praca zespołowa: wspólny przegląd literatury na temat psychologii rozwojowej dziecka sześciu- i siedmioletniego, - opracowanie analizy porównawczej dotyczącej rozwoju dziecka w tym wieku. - Analiza specyfiki pracy z uczniem młodszym: - wymiana doświadczeń nauczycieli dotyczących sposobów pracy z uczniami – uwzględniających różnice rozwojowe między dziećmi sześciu- i siedmioletnimi, - omówienie wybranego przypadku ucznia i zaplanowanie specyficznego sposobu pracy.	<u>Przed progiem. Jakie umiejętności są potrzebne do rozpoczęcia nauki w pierwszej klasie i jak je rozwijać?</u> Małgorzata Skura, Michał Lisicki, Dorota Sumińska (rozdz. 3 i 5) <i>Osiągnięcia rozwojowe sześciolatka</i> Aleksandra Piotrowska (rozdz. 4.1 w: <u>Diagnoza przedszkolna i wspomaganie dzieci w osiąganiu gotowości do nauki w szkole</u>) <u>O adaptacji dziecka do warunków przedszkola (szkoły)</u> Ewa Zielińska <u>O sposobach zmniejszania stresu adaptacyjnego u dzieci. Wskazówki i porady dla rodziców</u> Ewa Zielińska Artykuł jest adresowany do rodziców dzieci przedszkolnych. Wiele wskazówek można zastosować wobec dziecka rozpoczynającego klasę pierwszą	kwiecień, maj	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki Udział nauczycieli przedszkola, świetlicy i specjalistów

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
	3. Opracowanie wskazówek do pracy z uczniem młodszym, uwzględniających jego rozwój fizyczny, psychiczny, poznawczy i społeczny, np.: • Każdorazowo nagradzaj inicjatywę, wysiłek i starania dziecka. • Zachęcaj do samodzielności. • Rozpoznaj potrzeby i możliwości dziecka. • Dostosuj metody i techniki pracy do etapu rozwoju dziecka. • Współpracuj z rodzicami lub opiekunami dziecka. • Opracuj harmonogram kontaktów z rodzicami dziecka wymagającego wspomagania. • Włącz uczniów starszych do procesu adaptacji uczniów młodszych. 4. Przygotowanie krótkiego materiału edukacyjnego dla rodziców, opisującego cechy rozwojowe sześciolatka i siedmiolatka. 5. Wykorzystanie przygotowanego materiału edukacyjnego: • zamieszczenie na stronie internetowej szkoły (np. w formie prezentacji PowerPoint), • wykorzystanie materiału podczas spotkań z rodzicami.	<u>Kompetencje małego dziecka w szkole</u>, TRENDY nr 4/2012 Wiesława Krysa <u>Praca z sześcio- i siedmiolatkiem – podobieństwa i różnice. Doświadczenia nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej</u>, TRENDY 2/2013 Wiesława Krysa		

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 3 Pierwsze kroki w szkole Cel: Ułatwienie dzieciom adaptacji w szkole	1. Praca zespołowa nauczycieli przedszkoli i szkoły: • zaplanowanie wspólnych działań ułatwiających adaptację przyszłego ucznia w szkole, • opracowanie harmonogramu wizyt przedszkolaków w szkole. 2. Ustalenie harmonogramu i organizacji dni otwartych dla dzieci i ich rodziców. 3. Opracowanie informacji dotyczącej harmonogramu dni otwartych i sposobu jej upowszechnienia.	<u>Spotkania przedszkolaków z uczniami klas pierwszych</u> <u>Projekt PROM – system pomyślnej adaptacji szkole – budowanie współpracy pomiędzy przedszkolem a szkołą</u> <u>Scenariusz spotkania informacyjnego dla rodziców i dzieci, które rozpoczną naukę w 1 klasie szkoły podstawowej</u>	październik	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki Udział nauczycieli świetlicy i nauczycieli przedszkolnych

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 4 Rozwiązywanie trudnych sytuacji dotyczących adaptacji pierwszoklasisty w szkole Cel: Wypracowanie sposobów rozwiązywania trudnych sytuacji dotyczących adaptacji pierwszoklasisty w szkole	- Wymiana doświadczeń dotyczących sytuacji trudnych. Przykładowe tematy do dyskusji: • sytuacja zdrowotna i społeczna ucznia, • trudne relacje: nauczyciel-rodzic, nauczyciel-uczeń, uczeń-uczeń, • wykluczenie i dyskryminacja, • inne sytuacje problemowe. - Wspólne poszukiwanie rozwiązań. Dyskusja z wykorzystaniem przykładowych pytań: • Na czym polega trudna sytuacja? (krótkie zdefiniowanie problemu) Co jest jej przyczyną? • Czy w opisie sytuacji fakty są oddzielone od ocen, wyobrażeń lub przekonań? • Co każdy nauczyciel/inny pracownik szkoły/rodzic może zrobić, żeby rozwiązać sytuację problemową? • Co może pomóc w podjęciu współpracy przy rozwiązywaniu problemu? • Jakie są najlepsze rozwiązania? - Opracowanie modelu rozwiązywania powtarzających się sytuacji problemowych.	<u>Metody rozwiązywania konfliktowych sytuacji w szkole</u> Hanna Gasik <u>Postawy i oddziaływania dorosłych w przeciwdziałaniu przemocy rówieśniczej</u> Tomasz Garstka <u>Wspieranie dziecka z nadwagą i otyłością w społeczności szkolnej</u> Praca zbiorowa pod redakcją Anny Oblacińskiej	październik	Działanie w roku szkolnym, w którym dzieci uczą się w 1 klasie Udział specjalistów zatrudnionych w szkole, pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych

METODY PRACY Z UCZNIEM ROZPOCZYNAJĄCYM NAUKĘ W KLASIE 1

Spotkanie 1 Specyfika pracy z uczniem młodszym

Spotkanie 2 i 3 Przegląd metod i technik pracy odpowiadających potrzebom i możliwościom ucznia młodszego

Spotkanie 4 Wspólne drugie śniadania jako jeden ze sposobów integracji grupy

Spotkanie 5 Prezentacja wybranych metod w praktyce jako forma wymiany doświadczeń

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 1 Specyfika pracy z uczniem młodszym Cel: Dobór metod i technik pracy z uwzględnieniem cech rozwojowych dzieci sześć- i siedmioletnich	1. Przygotowanie i przedstawienie przez specjalistę lub nauczyciela prezentacji na temat charakterystyki rozwoju ucznia młodszego. 2. Stworzenie schematu <i>Różnice i podobieństwa w rozwoju sześć- i siedmioletka</i> (analiza porównawcza) z wykorzystaniem materiałów wypracowanych podczas spotkań zespołu samokształceniowego, poświęconych tematyce adaptacji pierwszoklasisty. 3. Dyskusja i poszukiwanie odpowiedzi na pytania: • Czy i jak różnicować metody pracy z sześciolatkiem w odniesieniu do pracy z siedmioletkiem? • Na czym polega dostosowanie form i metod pracy do potrzeb i możliwości ucznia młodszego? • Jakie rozwiązania można wdrożyć w naszej szkole?	<i>Praca z sześć- i siedmioletkiem – podobieństwa i różnice.</i> <i>Doświadczenia nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej</i>, TRENDY nr 2/2013, Wiesława Krysa <i>Osiągnięcia rozwojowe sześciolatka</i> Aleksandra Piotrowska (rozdz. 4.1 w: <i>Diagnoza przedszkolna i wspomaganie dzieci w osiągnięciu gotowości do nauki w szkole</i>) <i>Kto przychodzi do szkoły – dziecko czy uczeń?</i> Małgorzata Skura, Michał Lisicki (rozdz. 1 w: <i>Na progu. Ile w dziecku ucznia, a w nauczycielu mistrza? O co chodzi w pierwszej klasie?</i>) <i>Czego i jakimi metodami uczy się sześciolatek w I klasie?</i> Małgorzata Sieńczewska (rozdz. 4.2 w: <i>Diagnoza przedszkolna i wspomaganie dzieci w osiągnięciu gotowości do nauki w szkole</i>)	kwiecień	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki w szkole Udział nauczycieli przedszkola, świetlicy i specjalistów, dyrektora szkoły

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
	4. Opracowanie zestawu metod pracy i rozwiązań organizacyjnych, alternatywnych dla systemu klasowo-lekcyjnego. Możliwość uwzględnienia następujących propozycji: • metoda projektu, • technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK), • nauczanie bezpodręcznikowe, • metody i techniki aktywizujące, • gry, zabawy, techniki dramowe, • plan daltoński (elementy), • metoda Marii Montessori (elementy). 5. Wybranie z opracowanego zestawu konkretnych metod i technik pracy do dalszej analizy. Przydzielenie poszczególnym nauczycielom wybranych metod w celu zaprezentowania ich podczas kolejnego spotkania. 6. Zaplanowanie (w miarę możliwości) udziału w następnym spotkaniu nauczyciela z innej placówki, pracującego daną metodą.	<i>Jakie metody nauczania najlepiej sprzyjają procesowi uczenia się dziecka?; Dlaczego praca w grupach (mniejszych i większych) jest skuteczniejsza niż indywidualna nauka?</i> Małgorzata Skura, Michał Lisicki (rozd. 8 i 9 w: Za progiem) <i>Szkoła atrakcyjna dla dziecka; Aktywność dziecka, w: Razem z dzieckiem</i> Marzena Kędra, Monika Zatorska		

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 2 i 3 Przegląd metod i technik pracy odpowiadających potrzebom i możliwościom ucznia młodszego Cele: 1. Pogłębienie wiedzy na temat wybranych metod pracy, uwzględniających potrzeby i możliwości ucznia młodszego 2. Dokonanie analizy metod pod kątem przydatności i możliwości zastosowania ich w praktyce	1. Zaprezentowanie przez nauczycieli przygotowanych metod i technik pracy z uczniem młodszym (zob. metody i rozwiązania wymienione powyżej). 2. Praca w grupach: określenie szans, zagrożeń i możliwości wynikających z zastosowania danych metod/technik w naszej szkole i konkretnych klasach. 3. Opracowanie listy zasobów i potrzeb dotyczących stosowania danych metod/technik i rozwiązań metodyczno-organizacyjnych. 4. Wstępne zaplanowanie działań wdrożeniowych i przekazanie ich do konsultacji dyrektorowi szkoły.	<u>Praca metodą projektu</u> Marta Kotarba-Kańczugowska <u>Multimedialne środowisko uczenia się – krótka charakterystyka wybranych elementów</u> Dorota Sobierańska <u>Sieciakowa szkoła</u> Scenariusze zajęć lekcyjnych zamieszczonych w serwisie Sieciaki.pl, 6–12 lat <u>Necio.pl – zabawa w Internet</u> Scenariusze zajęć zamieszczonych w serwisie Dzieckowsieci.fdn.pl <u>Scenariusz zajęć Sieciaki</u> Zamieszczony w serwisie Dzieckowsieci.fdn.pl <u>scholaris.pl</u> Portal wiedzy dla nauczycieli ze scenariuszami zajęć i zasobami multimedialnymi	maj, czerwiec	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki w klasie 1 Udział nauczyciela pracującego daną metodą w innej szkole

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
		<u>Plan daltoński</u> Film o Szkole Podstawowej ABiS „Szkoła dla dziecka” <u>www.dalton.org.pl</u> Polskie Stowarzyszenie Dalton <u>Jak dziś wygląda plan daltoński?</u> Roel Rohnel <u>Nauczanie bezpodręcznikowe – działanie warte trudu,</u> Krystyna Dąbek <i>Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej</i> Jadwiga Czyżewska, cz. 1 i 2, AU OMEGA, Suwałki 1998 <i>Pomóż mi zrobić to samemu</i> Gabriela Badura-Strzelczyk, Kraków 1998 <i>Drama w szkole podstawowej</i> Halina Machulska, Alicja Pruszkowska, Jan Tatarowicz, Warszawa 1997 <i>Drama – zabawa i myślenie</i> Krystyna Pankowska, Warszawa 1990		

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 4 Wspólne drugie śniadania jako jeden ze sposobów integracji grupy Cel: Analiza korzyści dla ucznia i nauczyciela wynikających z organizacji wspólnych śniadań w szkole/klasie	1. Dyskusja na temat korzyści wynikających z przygotowywania i wspólnego spożywania śniadania w szkole ze zwróceniem uwagi na następujące zagadnienia: • budowanie klimatu społecznego, • kształtowanie umiejętności psychospołecznych, • kształtowanie u uczniów prozdrowotnych nawyków żywieniowych, • uczenie dzieci pracy w małych grupach itp. 2. Prezentacja doświadczeń i omówienie różnych rozwiązań dotyczących organizacji wspólnych śniadań w szkole (możliwość wykorzystania programów „Szkłanka mleka” oraz „Owoce i warzywa w szkole”). 3. Określenie niezbędnych warunków do organizacji posiłku w klasie, stołówce szkolnej lub innym miejscu, zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami i możliwościami szkoły. 4. Opracowanie harmonogramu działań dotyczącego przygotowania uczniów do spożywania wspólnego śniadania – podział obowiązków i odpowiedzialności, praca w małych grupach.	<u>Wspólne drugie śniadanie w szkole. Poradnik dla dyrektorów i pracowników szkół oraz rodziców uczniów</u> Barbara Woynarowska, Anna Oblacińska (przykłady dobrej praktyki, scenariusze dla rad pedagogicznych i klas 1–3) <u>Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole podstawowej</u> red. Barbara Woynarowska, cz. 2 (rozdz. 1) <u>Wspieranie dziecka z nadwagą i otyłością w społeczności szkolnej</u> Praca zbiorowa pod redakcją Anny Oblacińskiej (rozdz. 1 i 2)	wrzesień, październik	Działanie w roku szkolnym, w którym dziecko uczy się w 1 klasie Udział w spotkaniu (w miarę możliwości) nauczyciela, który organizuje wspólne drugie śniadania w swojej szkole

ADAPTACJA PIERWSZOKLASISTY – PRZYGOTOWANIE SZKOŁY, NAUCZYCIELA, RODZICA

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 5 Prezentacja wybranych metod w praktyce jako forma wymiany doświadczeń Cele: Zaprezentowanie wybranych metod i rozwiązań w działaniach praktycznych	1. Przygotowanie i przeprowadzenie przez poszczególnych nauczycieli zajęć lub ich fragmentów, podczas których zostaną zaprezentowane różnorodne metody, formy, techniki pracy oraz rozwiązania metodyczne i organizacyjne, które przynoszą efekty w ich klasie, są atrakcyjne dla uczniów oraz warte wdrożenia w innych klasach. 2. Omówienie obserwowanych zajęć pod kątem: • przebiegu zajęć (lub ich fragmentu); • zastosowanych metod; • korzyści jakie niesie stosowanie danej metody/techniki/rozwiązania, organizacyjnego lub metodycznego dla dzieci i nauczyciela; • możliwości zastosowania zaprezentowanej metody/techniki/rozwiązania organizacyjnego lub metodycznego w innych klasach. 3. Zaplanowanie dalszej współpracy w doskonaleniu i modyfikowaniu metod pracy z dziećmi – kolejne pomysły i rozwiązania warte upowszechnienia w szkole.		czerwiec	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki w szkole podstawowej

WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI

Spotkanie 1 Pierwszy kontakt dzieci i ich rodziców ze szkołą

Spotkanie 2 Pierwszy miesiąc dziecka i rodzica w szkole

Spotkanie 3 Włączanie rodziców w życie klasy i szkoły

Spotkanie 4 Trudne sytuacje w relacjach z rodzicami

WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 1 Pierwszy kontakt dzieci i ich rodziców ze szkołą Cel: Wypracowanie strategii informacyjnej skierowanej do przyszłych uczniów i ich rodziców	- Przeanalizowanie dotychczasowych doświadczeń szkoły związanych z organizacją działań informacyjno-promocyjnych skierowanych do przyszłych uczniów i ich rodziców. Przykładowe pytania do analizy: - Jakich informacji o szkole poszukują rodzice? - Jakie są mocne strony naszej szkoły? - Jaka jest jej specyfika? - Jak szkoła jest przygotowana na przyjęcie uczniów młodszych? - Jakie formy przekazu informacji były dotychczas wykorzystywane i jak oceniamy ich skuteczność (np. spotkania informacyjne, dni otwarte, strona internetowa szkoły, informacja we współpracujących ze szkołą instytucjach – przedszkola, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, JST, lokalne media, parafia itd.)? - Sformułowanie wniosków i rekomendacji dotyczących planowania działań informacyjno-promocyjnych na najbliższy rok szkolny. - Opracowanie koncepcji i harmonogramu działań informacyjno-promocyjnych skierowanych do przyszłych uczniów i ich rodziców.	<u>Scenariusz spotkania informacyjnego dla rodziców i dzieci, które rozpoczną naukę w 1 klasie szkoły podstawowej</u> Materiały do polecenia rodzicom: <u>Przed progiem. Jakie umiejętności są potrzebne do rozpoczęcia nauki w pierwszej klasie i jak je rozwijać?</u> Małgorzata Skura, Michał Lisicki, Dorota Sumińska <u>Przygotowanie dziecka do szkoły. Ostatni dzwonek</u> Anna Brzezińska	styczeń	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki w klasie 1 Udział nauczycieli świetlicy, dyrektora, przedstawicieli rady rodziców

WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 2 Pierwszy miesiąc dziecka i rodzica w szkole Cel: Doskonalenie umiejętności nawiązywania dobrych relacji i współpracy z rodzicami	- Wymiana doświadczeń dotyczących nawiązywania pierwszych kontaktów wychowawców klas 1 z rodzicami uczniów. Przykładowe zagadnienia do analizy: - doświadczenia nauczycieli związane z włączaniem rodziców w proces adaptacji dziecka, - działania inicjowane przez nauczyciela służące budowaniu dobrych relacji i zachęcaniu rodziców do współpracy już od pierwszych dni pobytu dziecka w szkole, - trudne sytuacje w pierwszych kontaktach z rodzicami i ich przyczyny. - Zapoznanie się z artykułem Marzeny Kędry <i>Włączanie rodziców w edukację dzieci</i>. Dyskusja na temat możliwości zastosowania proponowanych rozwiązań w realiach konkretnej szkoły. - Opracowanie katalogu pomysłów i wskazówek dotyczących nawiązywania pierwszych kontaktów z rodzicami uczniów klas 1. Praca w mniejszych zespołach z podziałem na obszary: - pierwszy dzień w szkole – spotkanie w klasie po uroczystości rozpoczęcia roku szkolnego, - pierwsze zebranie z rodzicami uczniów klasy 1, - kontakty z rodzicami w pierwszym miesiącu pobytu dziecka w szkole. - Prezentacja propozycji poszczególnych zespołów i dyskusja na temat możliwości ich wykorzystania przez nauczycieli, wychowawców świetlicy i innych pracowników szkoły.	<i>Kto przychodzi do szkoły – dziecko czy uczeń?</i> Małgorzata Skura, Michał Lisicki (rozd. 1. w: Na progu. Ile w dziecku ucznia, a w nauczycielu mistrza? O co chodzi w pierwszej klasie?) Włączanie rodziców w edukację dzieci Marzena Kędra Materiały do polecenia rodzicom: <i>Jak kochać i wymagać. Poradnik dla rodziców</i> Joanna Sakowska Świerszczyk. Magazyn dla Rodziców	kwiecień	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki przez ucznia klasy 1 Udział nauczycieli świetlicy

WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 3 Włączanie rodziców w życie klasy i szkoły Cel: Opracowanie propozycji działań integrujących społeczność szkolną i aktywizujących rodziców	- Analiza podstaw prawnych dotyczących udziału rodziców w działaniach dydaktycznych, opiekuńczych i wychowawczych szkoły pod kątem: - kompetencji rodziców wynikających z zapisów prawnych, - praktyk stosowanych w szkole w zakresie wykorzystywania powyższych kompetencji. - Dyskusja na temat korzyści wynikających z aktywnego udziału rodziców w życiu szkoły. - Opracowanie banku pomysłów służących aktywizowaniu rodziców i włączaniu ich do działań na rzecz szkoły z uwzględnieniem ich udziału w: - realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego (np. lekcje prowadzone przez rodziców/z udziałem rodziców); - działaniach integrujących całą społeczność szkolną (np. imprezy, projekty, inicjatywy itp.); - nawiązywaniu współpracy szkoły ze środowiskiem lokalnym i budowaniu jej zewnętrznego wizerunku (np. festyny, koncerty).	<u>Ustawa z dnia 7 września 1991. r o systemie oświaty z późn. zm.</u> (Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572) <u>Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela z późn. zm.</u> (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 191) <u>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół</u> (Dz.U. z 2001 r. nr 61, poz. 624 z późn. zm.) <u>Włączanie rodziców w edukację dzieci</u> Marzena Kędra	czerwiec	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki w klasie 1 Udział nauczycieli świetlicy, dyrektora, przedstawicieli rady rodziców

WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
		<u>Rodzice w szkole, przedszkolu, na osiedlu</u> Grzegorz Całek, Anna Poraj (fragmenty rozdziału <i>Działalność rady rodziców</i>, w nim m.in. przykładowe działania rodziców związane z rozwiązywaniem problemów w szkole, sposoby aktywizowania rodziców do działań w szkole) <u>Rada rodziców w pytaniach i odpowiedziach</u> Grzegorz Całek <u>Współpraca z rodzicami. Rodzice partnerami w tworzeniu i realizacji strategii rozwoju szkoły</u> Elżbieta Nadziakiewicz <u>Prezentacja Zespołu Szkół w Łajskach</u> obrazująca efekty współpracy nauczycieli i rodziców		

WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 4 Trudne sytuacje w relacjach z rodzicami Cel: Doskonalenie umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach komunikacyjnych	1. Wymiana doświadczeń na temat trudnych sytuacji dotyczących kontaktów z rodzicami i wybranie kilku z nich do dalszej analizy. 2. Przeanalizowanie w zespołach wybranych sytuacji z określeniem: • przyczyn danej trudności; • działań zaradczych, które może podjąć nauczyciel, z ewentualnym wsparciem ze strony specjalistów szkolnych (psycholog, pedagog); • działań zaradczych, które powinny być podjęte na poziomie całej szkoły; • skutecznych sposobów komunikacji w wybranej sytuacji problemowej. 3. Prezentacja wypracowanych rozwiązań i dyskusja. 4. Opracowanie i ewentualne przećwiczenie skutecznych komunikatów do zastosowania w wybranych sytuacjach.	<u>Metody rozwiązywania konfliktowych sytuacji w szkole</u> Hanna Gasik <u>Szkoła jako organizacja ucząca się – rola zewnętrznego wsparcia</u> (rozdz. 3–6)	październik, listopad	Działanie w roku szkolnym, w którym dziecko uczy się w 1 klasie Udział nauczycieli świetlicy, psychologa, pedagoga

OCENIANIE W KLASACH 1–3

Spotkanie 1 Ocenianie w klasach 1–3 w świetle prawa i w praktyce naszej szkoły

Spotkanie 2 Ocenianie w klasach młodszych jako wspieranie rozwoju dzieci

Spotkanie 3 Ocenianie jako informacja zwrotna w procesie nauczania–uczenia się ucznia młodszego

Spotkanie 4 Konstruktywna informacja zwrotna w praktyce szkolnej

Spotkanie 5 Osoba nauczyciela w procesie oceniania

OCENIANIE W KLASACH 1–3

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 1 Ocenianie w klasach 1–3 w świetle prawa i w praktyce naszej szkoły Cel: Dostosowanie zasad oceniania wewnątrz-szkolnego do specyficznych potrzeb emocjonalnych i poznawczych ucznia młodszego	1. Analiza aktów prawnych odnoszących się do oceniania ze szczególnym uwzględnieniem oceniania w klasach 1–3. 2. Zweryfikowanie zgodności Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania (WSO) szkoły z zapisami w rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej. 3. Odniesienie poszczególnych zapisów WSO do specyfiki pracy z uczniem młodszym i jego funkcjonowania w klasie 1 – czy WSO w naszej szkole jest przyjazne dla ucznia młodszego? Zwrócenie szczególnej uwagi na okres adaptacji, indywidualne tempo wdrażania się uczniów do obowiązków szkolnych i znaczenie stosowania bieżącej informacji zwrotnej w ocenianiu postępów ucznia. Sformułowanie wniosków. 4. Modyfikacja WSO z uwzględnieniem wniosków i umieszczenie zapisu o konieczności stosowania bieżącej informacji zwrotnej uwzględniającej cechy rozwojowe dziecka sześciolatniego.	<u>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych</u> (Dz.U. 2015 poz. 843.) <u>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół</u> (Dz.U. z 2012 r. poz. 977) <u>Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw</u> (Dz.U. z 2015 r. poz. 357)	maj	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki Udział dyrektora szkoły, pedagoga, psychologa szkolnego

OCENIANIE W KLASACH 1–3

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 2 Ocenianie w klasach młodszych jako wspieranie rozwoju dzieci Cel: Refleksja nad stosowanym sposobem oceniania z punktu widzenia jego wpływu na rozwój dzieci	- Ocenianie wynikowe a ocenianie rozumiane jako proces. Autorskie modele oceniania wspierającego rozwój uczniów w młodszych klasach – prezentacja i wymiana doświadczeń. - Dokonanie analizy porównawczej zysków, kosztów bądź zagrożeń wynikających ze stosowania oceniania sformalizowanego (stopnie) oraz oceniania wspierającego rozwój. Wpływ wymienionych sposobów oceniania na funkcjonowanie dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem: - motywacji do nauki, - samooceny i poczucia własnej wartości, - poczucia odpowiedzialności za własne, uczenia się. - Omówienie specyficznych właściwości rozwojowych dzieci sześciolatków i określenie wskazówek dotyczących oceniania w klasie 1.	<i>Diagnoza i motywacja. Ocenianie opisowe</i> Magdalena Roszkowska-Przetacznik, Kraków 2000, część 2 <i>Ocenianie opisowe a rozwój dziecka</i> Krystyna Rau, Irena Chodoń, Poznań 1999, s. 11–14 <i>Ocenianie opisowe – dobre czy złe?</i>, „Edukacja i Dialog” nr 5/2001 Danuta Moroz <i>Ocena opisowa w edukacji szkolnej</i>, „Edukacja i Dialog” nr 8/1997 Bogusław Śliwerski <u>Jakość edukacji</u> red. Grzegorz Mazurkiewicz, Anna Gocłowska (rozdz. <i>Procesy nieuświadomionego uczenia się bez zaciekawienia</i>)	czerwiec, sierpień	Działanie w roku szkolnym poprzedzającym rozpoczęcie nauki Udział psychologa szkolnego lub specjalisty z poradni psychologiczno-pedagogicznej Zaproszenie nauczyciela z innej szkoły stosującego ciekawy sposób oceniania

OCENIANIE W KLASACH 1–3

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 3 Ocenianie jako informacja zwrotna w procesie nauczania–uczenia się ucznia młodszego Cel: Doskonalenie umiejętności konstruowania i udzielania informacji zwrotnej wspierającej rozwój ucznia	- Co wiemy, a co powinniśmy wiedzieć na temat informacji zwrotnej? – wykład eksperta uwzględniający następujące zagadnienia: ocena opisowa, ocena wyrażona stopniem szkolnym (1–6), ocena opisowa a informacja zwrotna (IZ). - Określenie struktury efektywnej informacji zwrotnej. Analiza przykładów zawartych w literaturze przedmiotu – uwzględnienie treści ważnych dla ucznia młodszego. Opracowanie przykładowej listy konstruktywnych zwrotów kierowanych do ucznia odnoszących się do procesu, efektów pracy bądź zachowań ucznia wg struktury informacji zwrotnej. - Omówienie sposobów i form przekazywania rodzicom IZ o postępach ucznia: - wymiana doświadczeń nauczycieli na temat najbardziej efektywnych sposobów udzielania IZ w zależności od treści (sprawy, zagadnienia, problemu), jakie nauczyciel ma do przekazania rodzicom; - zachęcenie rodziców do stosowania informacji zwrotnej w relacji z dzieckiem; - IZ jako narzędzie budowania współpracy z rodzicem i planowania działań wspierających rozwój ucznia.	<u><i>Ocenianie kształtujące:</i></u> <u><i>Dzielmy się tym, co wiemy!</i></u> <u><i>Zeszyt trzeci: Informacja zwrotna</i></u> red. Małgorzata Gregorczyk, Magdalena Swat-Pawlicka <u><i>Co wiemy na temat informacji zwrotnej?</i></u> Aktywna Edukacja, materiały z kursu dla koordynatorów, moduł 5 <i>Ocenianie: sensowna informacja zwrotna zamiast stopni i porównywania z kolegami</i> Jere Brophy [w:] tegoż, <i>Motywowanie uczniów do nauki</i> (rozdz. 3 <i>Wiara uczniów we własne możliwości</i>) <i>Informacja zwrotna nauczyciela dla ucznia</i> Danuta Sterna (w tejże, <i>Ocenianie kształtujące w praktyce</i>, Warszawa 2006)	wrzesień	Działanie w roku szkolnym, w którym dziecko uczy się w 1 klasie Udział w spotkaniu eksperta/pracownika naukowego, pracownika systemu doskonalenia, lidera ds. oceniania w szkole, psychologa, pedagoga szkolnego

OCENIANIE W KLASACH 1–3

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 4 Konstruktywna informacja zwrotna w praktyce szkolnej Cel: Zastosowanie konstruktywnej informacji zwrotnej w pracy z uczniem młodszym i analiza jej wpływu na funkcjonowanie dzieci w klasie i szkole	1. Przygotowanie i przeprowadzenie przez nauczyciela zajęć edukacyjnych, prezentujących m.in. wykorzystanie konstruktywnej informacji zwrotnej w toku pracy z uczniem młodszym. 2. Wspólne omówienie zajęć oraz szczegółowa analiza informacji zwrotnych przekazywanych uczniom pod kątem ich wpływu na: • wspieranie uczniów w procesie edukacyjnym, • samoocenę i poczucie własnej wartości uczniów, • budowanie klimatu klasy. 3. Zredagowanie wskazówek i wniosków do dalszej pracy.		wrzesień	Działanie w roku szkolnym, w którym dziecko uczy się w 1 klasie Udział doradcy metodycznego

OCENIANIE W KLASACH 1–3

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
Spotkanie 5 Osoba nauczyciela w procesie oceniania Cel: Przedstawienie znaczenia i wpływu osobowości nauczyciela na sposób oceniania uczniów	- Dyskusja na temat znaczenia osoby nauczyciela w rozwoju ucznia młodszego. Uwzględnienie przykładowych zagadnień: - Nauczyciel jako autorytet i wzór do naśladowania. - Style nauczania i kierowania klasą (autorytarny, liberalny, demokratyczny). - Umiejętności interpersonalne nauczyciela (np. empatia, otwartość, umiejętność komunikowania się, budowania przyjaznej atmosfery, rozwiązywania konfliktów, aktywnego słuchania...). - Omówienie wpływu postaw, stylów nauczania i umiejętności interpersonalnych nauczyciela na sposób oceniania.	<i>Style nauczania w: Dyscyplina i kierowanie klasą</i> Clifford H. Edwards, Warszawa 2008 (rozdz. 5 <i>Logiczne konsekwencje: Rudolf Dreikurs)</i> <i>Motywowanie uczniów do nauki</i> Jere Brophy, Warszawa 2012 (<i>Nauczaj atrakcyjnie</i> – rozdz. 2 <i>Formowanie wspólnoty dydaktycznej;</i> <i>Nauczyciel jako wzór – rozdz. 7</i> <i>Wzbudzanie motywacji do nauki)</i> <i>Samoaktualizacja w teorii i praktyce kształcenia nauczycieli</i> Janina Janowska, Lublin 1998	październik	Działanie w roku szkolnym, w którym dziecko uczy się w 1 klasie

OCENIANIE W KLASACH 1–3

Propozycja planu działań zespołu samokształceniowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Tematy spotkań	Działania	Materiały edukacyjne	Termin realizacji	Uwagi
	3. Omówienie czynników zakłócających i błędów w procesie oceniania (psychologiczne i społeczne aspekty procesu oceniania) oraz sformułowanie sposobów ich ograniczania. 4. Refleksje na temat własnych postaw, preferowanego stylu nauczania oraz posiadanych umiejętności interpersonalnych i ich wpływu na sposób oceniania. Przykładowe pytania do refleksji: • Co ma wpływ na mój sposób oceniania? • Jak oceniam moje ocenianie (co oceniam pozytywnie, a co negatywnie i dlaczego)? • Jak mój sposób oceniania wpływa na uczniów i klimat w klasie? • Co warto zmienić w moim sposobie oceniania i w jaki sposób?	<i>Psychologiczne i społeczne aspekty procesu oceniania</i>, TRENDY nr 2/2012 Elżbieta Koźniewska, Bogusława Kalinowska <i>Nauczyciel w świecie dziecka; Jak sprawdzać i oceniać?</i> Marzena Kędra, Monika Zatorska (w tymże, <i>Razem z dzieckiem</i>, Warszawa b.r.)		

T U J E S T E Ś M Y

Ośrodek
Rozwoju Edukacji
Al. Ujazdowskie 28, 00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax: 22 345 37 70

Ośrodek
Rozwoju Edukacji
ul. Polna 46a, 00-644 Warszawa
tel. 22 570 83 00
fax: 22 825 23 67

Instytucja Pośrednicząca
II stopnia dla Priorytetu III PO KL
Al. Szucha 25, 00-918 Warszawa
tel. 22 34 74 850
fax 22 34 74 851

Centrum Szkoleniowe
w Sulejówku, ul. Paderewskiego 77
05-070 Sulejówek
tel. 22 783 37 85

Opracowanie typograficzno-graficzne: Agata Jarnutowska-Wrzodak, Aneta Witecka
Redakcja językowa: Katarzyna Gańko
Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2016

